

ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
THE PROBLEM OF THE ACCESSION TO JUDGMENT
DEBTOR'S ASSETS INFORMATION

วริดา ทองขาว*

Wathida Thongkhaow

บทคัดย่อ

ข้อมูลสถิติด้านการบังคับคดีแพ่งของกรมบังคับคดีในปีงบประมาณ 2558 พบว่ามีคดีค้างมากถึง 225,831 คดี คิดเป็นทุนทรัพย์จำนวน 463,854,948,610.06 บาท สาเหตุประการสำคัญ คือการไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องใช้เวลาในการค้นหาทรัพย์สิน และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจไม่คุ้มค่าต่อการบังคับคดี นอกจากนี้ในบางกรณีแม้จะใช้เวลาานแต่ก็ยังไม่พบทรัพย์สินที่จะบังคับคดีได้ ส่งผลต่อการได้รับความคุ้มครองสิทธิในทางแพ่งจากกระบวนการยุติธรรม จึงมีความจำเป็นในการศึกษาปัญหา ผลกระทบ และหามาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี

คำสำคัญ

การบังคับคดี, การเข้าถึงข้อมูล, ทรัพย์สิน, ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ABSTRACT

Regarding statistics on the civil execution from the Legal Execution Department in the fiscal year 2015, it found that there have been 225,831 unfinished lawsuits costing the amount in dispute 463,854,948,610.06 Baht. The inability to access to the judgment debtor's assets information is the significant factor which is so costly for the judgment creditor and delays the process of seeking assets. It therefore might not be worth enough to conduct the execution. Moreover, in some cases, despite spending long time, no assets were

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : wathida.08@gmail.com

found to be executed. It apparently deteriorates the protection of the civil rights in the justice system which contributes to the necessary of the study about problems, effects, and measures to access the judgment debtor's assets information for the development of the legal execution.

Keywords

Execution, accession to information, assets, judgment debtor

บทนำ

ขั้นตอนทางกฎหมายในการบังคับคดีของไทย ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ฝ่ายเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้แถลงรายการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ประสงค์จะยึดหรืออายัดเพื่อนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา แต่ในทางปฏิบัติการที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นเป็นเรื่องที่มีความยากลำบากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีความที่เกิดจากนิติสัมพันธ์ที่คู่ความไม่ได้รู้จักกันในทางส่วนตัวหรือไม่เคยพบปะกันมาก่อน อาทิเช่น คดีละเมิด คดีเกี่ยวกับสัญญาที่ติดต่อกันผ่านเครือข่ายทางสังคม (Social Network) คดีคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อถึงขั้นตอนในการบังคับคดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงมีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่เพียงพอที่จะแถลงให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีได้

หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีข้อมูลที่ทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับที่ทำงานแหล่งรายได้ ข้อมูลการประกอบธุรกิจ ข้อมูลทางการเงิน เป็นต้น ก็ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอก ซึ่งรวมถึงเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการเข้าถึงข้อมูล ดังกล่าว ด้วยเหตุผลในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา

การไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเข้าถึงข้อมูลในการบังคับคดี ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องใช้ระยะเวลาในการค้นหาทรัพย์สินมากขึ้น ส่งผลให้กรมบังคับคดีมีคดีค้างที่รอการแถลงรายการทรัพย์สินเพื่อทำการบังคับคดีเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏตามข้อมูลสถิติการบังคับคดีแพ่งของกรมบังคับคดีในปีงบประมาณ 2558 พบว่ามีคดีค้างมากถึง 225,831 คดี คิดเป็นทุนทรัพย์จำนวน 463,854,948,610.06 บาท¹ นอกจากนี้ยังทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าธรรมเนียมในการคัดถ่ายเอกสารราชการ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินมาแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10395/2555 ได้วางหลักไว้อย่างชัดเจนว่าค่าใช้จ่ายในการสืบหาทรัพย์สินและที่อยู่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ใช่ค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 153 ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องรับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 169/2 ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการค้นหาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเสียไป ย่อมเรียกคืนจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้ อันเป็นการเพิ่มภาระให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งควรจะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษา กลับไม่ได้รับชำระหนี้ตามสิทธิของตนที่กฎหมายได้ให้การรับรอง

¹ รายงานประจำปี 2558 ของกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม

นอกจากนี้หากกระบวนการบังคับคดีของประเทศไทยนั้นทำได้ยาก และไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่จะตัดสินใจทำธุรกิจในประเทศไทย จากผลการจัดลำดับความสามารถในการบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกขององค์การธนาคารโลก ซึ่งพิจารณาจากปัจจัย 3 ส่วน ได้แก่ ระยะเวลาค่าใช้จ่าย และจำนวนขั้นตอนในการฟ้องร้องจนถึงขั้นตอนการบังคับคดีเสร็จ ปรากฏว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 57 จากทั้งหมด 189 ประเทศ² แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการบังคับตามข้อตกลง ซึ่งรวมถึงกระบวนการในการบังคับคดีของไทยในมุมมองระหว่างประเทศยังไม่มากนัก แม้ข้อมูลข้างต้นเป็นการเก็บข้อมูลโดยอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบกัน แต่ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดีก็เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อผลการจัดลำดับดังกล่าว ด้วยเหตุนี้หากประเทศไทยได้มีการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะทำให้สามารถลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีสร้างความคุ้มค่าในการบังคับคดีให้มากขึ้น ย่อมทำให้ผลการจัดลำดับของประเทศไทยดีขึ้น อันเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการบังคับคดีของประเทศต่อไป

ผลกระทบข้างต้นทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจำนวนมากต้องพยายามดิ้นรนหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดี โดยการขอซื้อข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นผู้ครอบครองข้อมูลข้างต้น ซึ่งวิธีการนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการบังคับคดีเพิ่มขึ้นโดยไม่อาจเรียกคืนจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ ทั้งยังเป็นอันตรายต่อข้อมูลส่วนบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลในลักษณะดังกล่าวถือเป็นการใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่มีหลักเกณฑ์ หรือข้อกำหนดใด ๆ ควบคุมเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาให้นำข้อมูลที่ได้รับไปใช้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซ้ำร้ายยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย

ก่อนที่ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิทางแพ่งที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายนั้นจะเพิ่มจำนวนขึ้นและนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อ ระบบการบังคับคดีของประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องหันมาใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อเข้าถึงข้อมูลในการบังคับคดีกันมากขึ้น ประเทศไทยจึงควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยการกำหนดมาตรการและขอบเขตการเข้าถึงข้อมูลในการบังคับคดีให้มีความชัดเจนและสามารถอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในการบังคับชำระหนี้ ภายใต้กระบวนการบังคับคดีตามกฎหมาย และ

² <http://www.doingbusiness.org/rankings>

กำหนดบทลงโทษกรณีฝ่าฝืนมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลให้เหมาะสมกับการกระทำ ความผิด แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัจจุบันรูปแบบในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล แทบทั้งหมดได้เปลี่ยนแปลงจากการจัดเก็บข้อมูลในกระดาษมาสู่การบันทึกข้อมูลในระบบ ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวจึงควรสอดคล้องกับรูปแบบ การจัดเก็บข้อมูลสมัยใหม่ด้วย

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้เขียนขอสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษา

1.1 รูปแบบในการเข้าถึงข้อมูล

จากการศึกษารูปแบบในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดี ตามกฎหมายต่างประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 กลุ่มประเทศที่กำหนดมาตรการในการแถลงรายการทรัพย์สินให้ เป็นหน้าที่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ได้แก่ ประเทศเยอรมัน ประเทศสวีเดน และ ประเทศจีน หากข้อมูลที่ได้รับจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่เพียงพอ กฎหมายมี มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเพิ่มเติมโดยการกำหนดอำนาจ หน้าที่ให้เจ้าพนักงานบังคับ คดีเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน จากการศึกษาพบว่า การเข้าถึงข้อมูลของเจ้าพนักงาน บังคับคดีในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน แบ่งได้เป็น 3 วิธี ได้แก่ การสอบถาม ข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขอข้อมูลจากบุคคลที่สาม และการใช้ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศในการเข้าถึงข้อมูล ทั้งนี้ การเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบที่ 1 นี้ จะไม่กำหนดหน้าที่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้ดำเนินการในการเข้าถึงข้อมูลด้วย ตนเอง แต่จะผลักภาระหน้าที่ดังกล่าวไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับ คดีแทน

รูปแบบที่ 2 กลุ่มประเทศที่กำหนดมาตรการในการแถลงรายการทรัพย์สินให้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศสิงคโปร์ หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีข้อมูลหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาไม่เพียงพอ กฎหมายมีมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเพิ่มเติมโดย กำหนดให้มีการไต่สวนทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา สำหรับการเข้าถึงข้อมูล ในรูปแบบที่ 2 เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเลย โดยจะรอรับข้อมูลประกอบการบังคับคดีจากการแถลง รายการทรัพย์สินของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น

สำหรับประเทศไทยนั้น มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษา มีความใกล้เคียงกับรูปแบบที่ 2 กล่าวคือ กำหนดให้การแถลง รายการทรัพย์สินเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และสามารถเข้าถึงข้อมูล เพิ่มเติมโดยการไต่สวนทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาคความแพ่ง มาตรา 277 แต่ในทางปฏิบัติแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา
วางหลักให้นำมาตรา 277 มาใช้อย่างจำกัด จึงก่อให้เกิดปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ
ทรัพย์สินในการบังคับคดีขึ้น

เมื่อพิจารณามาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับคดีทั้ง
2 รูปแบบ พบว่า มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบที่ 1 เป็นมาตรการในการเข้าถึง
ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากกว่า เพราะทำให้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับ
คดีได้ดีกว่า เนื่องจากเจ้าของข้อมูลเป็นผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ประกอบกับการกำหนดให้
เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ จะสามารถ
ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้แถลงไว้อีกชั้นหนึ่ง และ
ยังเป็นการคัดกรองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่
ไม่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีก่อนที่จะส่งข้อมูลให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา อีกทั้ง
เจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นคนกลางที่ไม่มีประโยชน์ได้เสียเป็นการส่วนตัว
การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา
จึงน่าเชื่อถือได้ว่าจะไม่มีการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในทางที่ก่อความเสียหายแก่ลูกหนี้
ตามคำพิพากษาเกินสมควร ในขณะที่เดียวกันวิธีการนี้ยังเป็นการลดภาระค่าใช้จ่าย และ
ระยะเวลาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการค้นหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
ได้ แม้ว่ารัฐอาจมีภาระในการจัดเตรียมมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวก
ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งอาจสิ้นเปลืองงบประมาณ และทรัพยากร
บุคคลของรัฐ แต่หากมองในแง่ความคุ้มค่าในการบังคับคดีโดยรวมจะเห็นว่
การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการเข้าถึงข้อมูลเองนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดี
อาจดำเนินการหลาย ๆ คดีพร้อมกันได้ภายใต้ค่าใช้จ่ายในคราวเดียว จึงมีความคุ้มค่า
กว่าการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการเอง

ส่วนการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบที่ 2 นั้น นักวิชาการของประเทศอังกฤษ
ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้รูปแบบนี้ให้ความเห็นว่า แม้จะมีการไต่สวนถึงสภาพทรัพย์สินของ
ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ในทางปฏิบัติ ไม่ได้ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบถึง
สภาพแวดล้อมหรือข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่แท้จริง จึงถือ
เป็นวิธีการที่ไม่เป็นประโยชน์และเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี³ ในส่วนนี้ผู้เขียน
เห็นว่า วิธีการนี้ไม่ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้
ตามคำพิพากษาอย่างแท้จริง เพราะลูกหนี้อาจปิดบังข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน
หรืออาจมีการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินของตนให้ไปอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก

³ Jack I.H.Jacob, The Reform of Civil Procedure law and other essays in Civil Procedure, (Sweet & Maxwell Limiter of 11 New Feet Lane : London), p287.

แล้ว ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่มีวิธีการเข้าถึงข้อมูลโดยวิธีการอื่นก็ย่อมตรวจสอบการดำเนินการปกปิดทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ยาก

แม้การเข้าถึงข้อมูลของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นมีหลายวิธี แต่วิธีที่ผู้เขียนเห็นว่ามีประสิทธิภาพที่สุด คือ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้โดยเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี ตามรูปแบบของประเทศสวีเดน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่ 28 พ.ศ.2558 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการเก็บรักษาข้อมูลคดีของศาลโดยการจัดเก็บในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการส่งคำคู่ความและเอกสารระหว่างศาลกับคู่ความ หรือระหว่างคู่ความด้วยกัน และกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งหมายเรียกและคำฟ้องตั้งต้นคดีไปยังจำเลยหรือบุคคลภายนอกที่อยู่นอกราชอาณาจักร เพื่อให้มีความสะดวก รวดเร็วประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย⁴ อันแสดงให้เห็นว่าศาลมีแนวโน้มที่จะนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีมากขึ้น ประกอบกับในปีงบประมาณ 2558 สำนักงานบังคับคดีก็มีโครงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ระบบนำร่องการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Offering Auction) ระบบยื่นคำร้องผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Filing) และระบบนำร่องการจ่ายเงินให้คู่ความและผู้มีส่วนได้เสียทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Payment) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดีจึงส่งผลดีต่ออนาคตของกระบวนการยุติธรรมไทย ทั้งนี้หากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา ซึ่งจัดเก็บในระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ไปใช้ในทางที่ผิดสามารถนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดในการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ไว้โดยตรง

1.2 ประเภทของข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้

ทรัพย์สินที่อาจบังคับคดีได้นั้นครอบคลุมถึงกองทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ทรัพย์สินบางประเภทที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 285 และมาตรา 286 เท่านั้น ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลทรัพย์สินบางรายการซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่จำเป็นต่อการบังคับคดี จึงควรกำหนดประเภทข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเข้าถึงข้อมูลให้ชัดเจน โดยแบ่งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

⁴ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ 28 พ.ศ. 2558.

1. กลุ่มทรัพย์สินที่ครอบครองเป็นการทั่วไป เป็นทรัพย์สินที่บุคคลทั่วไปภายในสังคมอาจมีไว้ในครอบครอง ประกอบด้วย ที่ดิน รวมถึงสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน, แหล่งรายได้หรือเงินเดือน, ยานพาหนะ ได้แก่ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ตลอดจนหลักทรัพย์ทางการเงินต่าง ๆ ได้แก่ เงินฝากธนาคาร พันธบัตร หุ้นในตลาดหลักทรัพย์ และกองทุน ซึ่งในการบังคับคดีทุกคดี มีความจำเป็นที่เจ้าพนักงานบังคับคดีควรเข้าถึงข้อมูลทรัพย์สินในกลุ่มนี้ได้ทุกรายการ เนื่องจากมีความเป็นไปได้สูงที่จะบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ โดยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินกลุ่มนี้ แบ่งประเภทตามผู้ครอบครองข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วยข้อมูลการครอบครองยานพาหนะจากกรมการขนส่งทางบก, ข้อมูลการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จากกรมที่ดิน, ข้อมูลการถือหุ้นในนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า, ข้อมูลเงินเดือน จากสำนักงานประกันสังคม และข้อมูลแหล่งรายได้ จากกรมสรรพากร ข้อมูลเหล่านี้ควรใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์สำหรับข้อมูลบางส่วนที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการบังคับคดี มาเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลของสำนักงานบังคับคดี เพื่อเตรียมพร้อมให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการดึงข้อมูลจากระบบเมื่อมีการร้องขอจากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

(2) ข้อมูลจากหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วย ข้อมูลบัญชีเงินฝากธนาคาร จากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และข้อมูลหลักทรัพย์ทางการเงิน ได้แก่ พันธบัตร หุ้นในตลาดหลักทรัพย์และกองทุนต่างๆ จากศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐโดยตรง หลักเกณฑ์ในการเปิดเผยข้อมูลไม่ได้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ประกอบกับเป็นข้อมูลที่หากเปิดเผยในวงกว้าง นอกจากเป็นการรุกร้าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อภาครัฐกิจ และการลงทุน ดังนั้น ข้อมูลในส่วนนี้ไม่ควรเชื่อมโยงฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อจัดเก็บข้อมูลไว้ที่สำนักงานบังคับคดี แต่ควรใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการติดต่อขอรับข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล ลดปัญหาความล่าช้า และลดค่าใช้จ่ายในการจัดส่งเอกสาร

2. กลุ่มทรัพย์สินที่ครอบครองเฉพาะกลุ่ม เป็นทรัพย์สินที่บุคคลบางกลุ่มเท่านั้นจะครอบครองไว้ เนื่องด้วยเหตุผลบางประการ การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินเหล่านี้ไว้ในครอบครองหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป โดยทรัพย์สินที่จะกล่าวถึงในกลุ่มนี้ ประกอบด้วย ยานพาหนะขนาดใหญ่ ได้แก่ เครื่องบิน เรือ รถบรรทุก, เครื่องจักร, ทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร

เครื่องหมายทางการค้า และรวมถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ เป็นต้น โดยจากการศึกษาพบว่า นอกจากจะเป็นทรัพย์สินที่ครอบครองกันเฉพาะกลุ่มแล้ว ทรัพย์สินในกลุ่มนี้ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลในส่วนนี้เพิ่มเติม และข้อเท็จจริงที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะมีทรัพย์สินที่ครอบครองเป็นการเฉพาะกลุ่มหรือไม่นั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเคยมีนิติสัมพันธ์และเคยมีข้อพิพาทเป็นคดีในชั้นศาลกันมาก่อน ย่อมทราบข้อเท็จจริงดีกว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีที่เป็นบุคคลภายนอก

ดังนั้น หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีความประสงค์จะบังคับคดีในกลุ่มนี้ ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีหน้าที่ติดต่อประสานขอข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังแนวทางที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งวิธีการนี้นอกจากจะไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับเจ้าพนักงานบังคับคดีเกินสมควรแล้ว ยังเป็นการสร้างบทบาทให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการติดตามหนี้ของตน ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายเฉพาะต่าง ๆ อนุญาตให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการได้ เพื่อป้องกันปัญหาเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาปล่อยปละละเลยการติดตามหนี้ของตน และทิ้งภาระให้กับเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินอยู่เพียงฝ่ายเดียว โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสสามารถแถลงรายการทรัพย์สินในกลุ่มนี้ เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีได้ตลอดระยะเวลาที่มีการออกหมายบังคับคดีแล้ว ทั้งนี้ไม่ต้องรอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูลกลุ่มทรัพย์สินที่ครอบครองเป็นการทั่วไปก่อน

1.3 หลักเกณฑ์ในการเข้าถึงข้อมูล

ผู้ศึกษาเห็นว่านอกจากการกำหนดประเภทของข้อมูลที่เข้าถึงได้แล้ว ควรกำหนดหลักเกณฑ์การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อป้องกันกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีนำข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาไปใช้ในทางส่วนตัวด้วย เมื่อคำนึงถึงความยากง่ายในการบังคับคดีและโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว พบว่าควรกำหนดหลักเกณฑ์การเข้าถึงข้อมูลตามลำดับ กล่าวคือทรัพย์สินที่มีฐานข้อมูลอยู่ที่สำนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีควรเข้าถึงข้อมูลการครอบครองยานพาหนะ ข้อมูลการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ข้อมูลการถือหุ้นในนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อมูลทางประกันสังคม และข้อมูลเกี่ยวกับภาษีอากร ตามลำดับที่กล่าวไป หากข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในลำดับใด เพียงพอที่จะบังคับคดีเพื่อนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมในคดี และค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจเข้าถึงข้อมูลในลำดับถัดไป

หากข้อมูลที่มีฐานข้อมูลอยู่ที่สำนักงานบังคับคดีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามคำพิพากษา รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมในคดีและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจติดต่อขอรับข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องขอรับข้อมูลตามลำดับชั้นเช่นกัน

กล่าวคือให้เข้าถึงข้อมูลบัญชีเงินฝากธนาคาร จากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เป็นลำดับแรก และเข้าถึงข้อมูลหลักทรัพย์ทางการเงิน ได้แก่ พันธบัตร หุ้นในตลาดหลักทรัพย์และกองทุนต่าง ๆ จากศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เป็นลำดับถัดมา

ทั้งนี้ หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาทราบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินใดๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะรายงานผลการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน ย่อมไม่ตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในการแถลงรายการทรัพย์สินที่ตนทราบ เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีต่อไป และเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และทันท่วงที กฎหมายควรกำหนดระยะเวลาในการเข้าถึงข้อมูล รวมถึงกรอบระยะเวลาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยในส่วนของหน่วยงานที่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องประสานขอข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ในกฎหมายเช่นกัน

2. ขอบเขตในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เนื่องจากกระบวนการบังคับคดี ต้องคำนึงถึงแนวคิดพื้นฐานในการบังคับคดี 2 ประการ กล่าวคือ การสร้างความสมดุลระหว่างการบังคับคดีโดยการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเพื่อบังคับให้มีการชำระหนี้ตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาของศาล และหลักการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญให้ถูกล่วงละเมิดได้ประกอบกัน ดังนั้น การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องมีขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างแนวคิดพื้นฐานในการบังคับคดีทั้ง 2 ประการ จากการศึกษาขอบเขตในการเข้าถึงข้อมูลทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในกฎหมายต่างประเทศพบว่า ขอบเขตในการเข้าถึงข้อมูลถูกแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือขอบเขตทั่วไป และขอบเขตเฉพาะด้าน ตามรายละเอียด ดังนี้

(1) ขอบเขตทั่วไป

ประเทศเยอรมัน สวีเดน อังกฤษ และสิงคโปร์ ได้กำหนดขอบเขตทั่วไปในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ข้อมูลที่ขอเข้าถึงนั้นต้องเป็นข้อมูลที่เป็นในการบังคับคดี ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ข้อมูลทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่สามารถนำมาชำระหนี้ได้ เป็นต้น มีเพียงประเทศจีนเท่านั้นที่ไม่ได้กำหนดขอบเขตทั่วไปในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้โดยชัดแจ้ง อย่างไรก็ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กำหนดประเภทของข้อมูลที่ศาลประชาชนมีอำนาจการสอบถามข้อมูล อันได้แก่ ข้อมูลเงินฝากธนาคาร พันธบัตร หุ้นและกองทุนต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลที่กฎหมายของประเทศจีนอนุญาตให้เข้าถึงได้ ต้องเป็นข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อาจนำมาบังคับคดีได้เท่านั้น

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า กฎหมายไทยควรกำหนดให้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้เฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีเท่านั้น

(2) ขอบเขตเฉพาะด้าน

จากการศึกษาพบว่าประเทศอังกฤษและประเทศสิงคโปร์ ไม่ได้กำหนดขอบเขตเฉพาะด้านในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ ส่วนประเทศสวีเดนสามารถขอดูข้อมูลความเป็นเจ้าของยานพาหนะย้อนหลังได้ 3 ปี และประเทศจีนกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องเปิดเผยข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนย้อนหลังไป 1 ปี ก่อนได้รับหมายบังคับคดีโดยประเทศที่มีการกำหนดขอบเขตเฉพาะด้านในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ชัดเจนที่สุด คือ ประเทศเยอรมัน โดยมีการกำหนดขอบเขตเวลาในการเข้าถึงข้อมูล และขอบเขตบุคคลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมายไทยควรมีการกำหนดขอบเขตด้านเวลาในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ดังเช่น ประเทศเยอรมัน ประเทศสวีเดน และประเทศจีน โดยควรกำหนดให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ย้อนหลัง 1 ปี การทราบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย้อนหลังได้ จะทำให้ทราบว่าก่อนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะทำการบังคับคดี ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้กระทำนิติกรรมใด ๆ ทั้งที่รู้ว่าจะทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบหรือไม่ หากมีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมสามารถร้องขอให้ศาลดำเนินการเพิกถอนการฉ้อฉล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 ได้ หรือหากลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยักยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของตนเพื่อหลีกเลี่ยงการบังคับคดี ก็สามารถเอาผิดกับลูกหนี้ตามความผิดอาญาฐานโกงเจ้าหนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 350 ได้ โดยผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายควรกำหนดให้ดูข้อมูลย้อนหลังได้เพียง 1 ปี เพราะหากกำหนดให้เข้าถึงข้อมูลย้อนหลังได้นานกว่านั้น จะเป็นการรุกรานสิทธิของลูกหนี้ตามคำพิพากษามากเกินไป

ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ยังมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแจ้งข้อมูลการชำระหนี้ให้กับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เพื่อตรวจสอบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ชำระหนี้ไปยังบุคคลใกล้ชิดโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่ ไว้ในลักษณะเดียวกับประเทศเยอรมัน ซึ่งกำหนดไว้ครอบคลุมความสัมพันธ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในทุก ๆ ด้าน ส่วนระยะเวลาที่เหมาะสมนั้นควรกำหนดให้เข้าถึงข้อมูลการชำระหนี้ย้อนหลังจากวันที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีหน้าที่แถลงทรัพย์สิน 1 ปี

ให้สอดคล้องกับขอบเขตเวลาที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาพิจารณาถึงที่มาที่ไปเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาบ่อยเกินไป อันจะเป็นการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้มากเกินไปโดยไม่จำเป็น และก่อให้เกิดความไม่สะดวกและความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งหมดที่ตรวจพบ ยังชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ไม่ครบถ้วน ควรกำหนดเวลาให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องเว้นระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว เป็นเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดีจากเจ้าพนักงานบังคับคดี เพราะผู้ศึกษาเห็นว่าระยะเวลา 1 ปี นั้น เป็นระยะเวลาที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจทำมาหาได้ และกลับมามีทรัพย์สินอีกครั้ง ซึ่งมีโอกาสจะพบทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสถาบันบังคับคดีเพื่อชำระหนี้ได้

3. บทลงโทษลูกหนี้ตามคำพิพากษากรณีฝ่าฝืนมาตรการในการเข้าถึงข้อมูล

ไม่ว่าจะกำหนดมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบใด หากต้องการให้มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการกำหนดบทลงโทษลูกหนี้ตามคำพิพากษากรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาฝ่าฝืนมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลไว้ด้วย เพื่อเป็นบทบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทรัพย์สินของตนตามความจริง

ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วางหลักการว่า หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาดัดจริตไม่มาศาลตามหมายเรียกไต่สวนทรัพย์สินตาม มาตรา 277 ถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ตามมาตรา 31(5) มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 33 ซึ่งมาตรา 31(5) กำหนดไว้เฉพาะกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาดัดจริตไม่มาศาล ตามหมายเรียกไต่สวนทรัพย์สินตามมาตรา 277 เท่านั้น ไม่มีการกำหนดบทลงโทษกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาลตามหมายเรียกไต่สวนทรัพย์สิน แต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเป็นเท็จ จึงเป็นช่องว่างให้กับลูกหนี้ตามคำพิพากษาบางรายตัดสินใจให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเป็นเท็จ แม้จะสามารถลงโทษลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ให้ข้อมูลในการไต่สวนทรัพย์สินเป็นเท็จได้ในความผิดฐานเบิกความเท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ก็ต้องมีการฟ้องคดีอาญาเป็นคดีใหม่แยกต่างหากจากคดีแพ่งที่มีการบังคับคดีกัน

ซึ่งมีความยุ่งยากและใช้เวลานานกว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะถูกลงทะเบียนในความผิดฐานดังกล่าว

เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า สำหรับประเทศไทย ควรมีการกำหนดบทลงโทษลูกหนี้ตามคำพิพากษา กรณีฝ่าฝืนมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยนอกจากจะกำหนดโทษกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาชัดเจนไม่มาศาล เพื่อเข้าร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลในการบังคับคดี ตามที่ปรากฏในมาตรา 31(5) แล้วควรกำหนดโทษเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเป็นเท็จด้วย เพราะการกระทำทั้ง 2 กรณี ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นเจตนาไม่บริสุทธิ์ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดีของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทั้งสิ้น โดยลักษณะของบทลงโทษควรมีรูปแบบที่มีความหลากหลายและกำหนดโทษไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนดโทษที่เหมาะสมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามแต่กรณีได้ โดยควรบัญญัติบทลงโทษดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หมวดทั่วไปว่าด้วยการบังคับตามคำพิพากษา และคำสั่ง เช่นเดียวกับบทบัญญัติกฎหมายในประเทศเยอรมัน สวีเดน อังกฤษ จีน และสิงคโปร์ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายได้ตระหนักว่ามาตรการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินในการบังคับคดีมีความสำคัญ ควรปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังนี้

1. ควรกำหนดมาตรการในการแถลงรายการทรัพย์สินให้เป็นหน้าที่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในการเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าดำเนินการโดยคำนึงถึงประเภทของทรัพย์สิน กล่าวคือ กลุ่มทรัพย์สินที่ครอบครองเป็นการทั่วไปที่มีฐานข้อมูลอยู่ที่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ที่ดิน, ยานพาหนะ ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์สำหรับข้อมูลบางส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อประกอบการบังคับคดีมาเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลของสำนักงานบังคับคดี เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดึงข้อมูลจากระบบมาใช้ประกอบการบังคับคดีได้อย่างรวดเร็ว และเข้าถึงข้อมูลได้ก่อนทรัพย์สินประเภทอื่น ส่วนกลุ่มทรัพย์สินที่ครอบครองเป็นการทั่วไปแต่มีฐานข้อมูลอยู่ที่หน่วยงานอื่นซึ่งไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ข้อมูลบัญชีเงินฝากธนาคาร ข้อมูลหลักทรัพย์ทางการเงิน ได้แก่ พันธบัตร หุ้นในตลาดหลักทรัพย์ และกองทุนต่าง ๆ ควรใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการติดต่อขอรับข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้เข้าถึงข้อมูลเป็นลำดับรองจากข้อมูลที่มีระบบฐานข้อมูลอยู่ที่สำนักงานบังคับคดี

ส่วนกลุ่มทรัพย์สินที่ครอบครองเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ ยานพาหนะขนาดใหญ่, ทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นผู้ดำเนินการยื่นเรื่องขอเข้าถึงข้อมูลต่อหน่วยงานที่ครอบครองข้อมูลด้วยตนเอง ตามรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ควรกำหนดขอบเขตการเข้าถึงข้อมูลให้ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดระยะเวลา หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการเข้าถึงข้อมูลทรัพย์สินแต่ละประเภทให้ชัดเจน

3. ควรกำหนดบทลงโทษกรณีนี้ตามคำพิพากษากรณีฝ่าฝืนมาตรการในการเข้าถึงข้อมูล โดยกำหนดโทษให้ครอบคลุมทั้งกรณีนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้ข้อมูลหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นเท็จไว้ในหมวดทั่วไปว่าด้วยการบังคับตามคำพิพากษา และคำสั่ง

บรรณานุกรม

หนังสือ

Jack I.H.Jacob. The Reform of Civil Procedure law and other essays in Civil Procedure. Sweet & Maxwell Limiter of 11 New Feet Lane : London.

เอกสารอื่น

กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม . รายงานประจำปี 2558 ของกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2558.